

L.A. BILL No. XLVI OF 2026.

A BILL

**FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA PROTECTION OF
INTEREST OF DEPOSITORS (IN FINANCIAL ESTABLISHMENTS) ACT,
1999.**

सन २०२६ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ४६.

**महाराष्ट्र ठेवीदारांच्या (वित्तीय संस्थांमधील) हितसंबंधाचे संरक्षण अधिनियम, १९९९ यात
आणखी सुधारणा करण्यासाठी विधेयक.**

२००० **ज्याअर्थी,** यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांसाठी महाराष्ट्र ठेवीदारांच्या (वित्तीय संस्थांमधील)
चा महा. १० हितसंबंधाचे संरक्षण अधिनियम, १९९९ यात आणखी सुधारणा करणे इष्ट आहे; **त्याअर्थी,** भारतीय
१६. गणराज्याच्या सत्त्याहत्तराव्या वर्षी, याद्वारे, पुढीलप्रमाणे अधिनियम करण्यात येत आहे :—

संक्षिप्त १. या अधिनियमास, महाराष्ट्र ठेवीदारांच्या (वित्तीय संस्थांमधील) हितसंबंधाचे संरक्षण नाव. (सुधारणा) अधिनियम, २०२६, असे म्हणावे.

सन २००० २. महाराष्ट्र ठेवीदारांच्या (वित्तीय संस्थांमधील) हितसंबंधाचे संरक्षण अधिनियम, १९९९ (यात २००० चा महाराष्ट्र यापुढे ज्याचा निर्देश, "मुख्य अधिनियम" असा केला आहे) याच्या कलम २ मध्ये, — चा महा. १६.

अधिनियम (१) खंड (ग) मधील, "मौल्यवान वस्तू" या मजकुरानंतर, "किंवा कोणतीही आभासी डिजिटल मत्ता" हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल; ५

क्रमांक १६ याच्या कलम २ ची (२) खंड (ड) नंतर, पुढील खंड दाखल करण्यात येईल :— सुधारणा.

"(च) "आभासी डिजिटल मत्ता" यास, आयकर अधिनियम, २०२५ याच्या कलम २ याच्या खंड २०२५ (१११) मध्ये, जो अर्थ नेमून दिला असेल, तोच अर्थ असेल." चा ३०.

सन २००० ३. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ७ मधील, पोट-कलम (६) नंतर, पुढील पोट-कलम जादा दाखल १० चा महाराष्ट्र करण्यात येईल :—

अधिनियम "(७) विशेषित न्यायालयासमोर सुरू असलेल्या कोणत्याही कार्यवाहीमध्ये, दोनपेक्षा जास्त तहकुबी क्रमांक देण्यात येणार नाही :

१६ याच्या परंतु, अपवादात्मक परिस्थितीत आणि जेव्हा विशेषित न्यायालयाची, न्यायाच्या हितासाठी तसे कलम ७ ची करणे आवश्यक आहे अशी खात्री पटली असेल तेव्हा, त्याची कारणे लेखी नोंदविल्यानंतर, एक अतिरिक्त १५ सुधारणा. तहकुबी देता येईल."

सन २००० ४. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ११ मध्ये, पुढील परंतुक जादा दाखल करण्यात येईल :—

चा महाराष्ट्र "परंतु, वित्तीय संस्थेने, तिच्या एकूण दायित्वाच्या पन्नास टक्के रक्कम सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे अधिनियम जमा केल्याशिवाय, विशेषित न्यायालयाच्या आदेशाविरुद्ध वित्तीय संस्थांनी केलेले कोणतेही अपील दाखल क्रमांक १६ करून घेण्यात येणार नाही." २०

याच्या कलम ११ ची सुधारणा.

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन

वित्तीय संस्थांमधील ठेवीदारांच्या हितसंबंधाचे संरक्षण करण्याकरिता व त्याच्याशी संबंधित बाबींकरिता महाराष्ट्र ठेवीदारांच्या (वित्तीय संस्थांमधील) हितसंबंधाचे संरक्षण अधिनियम, १९९९ (२००० चा महा. १६) अधिनियमित केला आहे.

२. अलीकडच्या काळात, गुप्त चलन (क्रिप्टो करन्सी), डिजिटल नाणी (डिजिटल कॉइन्स) आणि इतर ब्लॉक चेन आधारित डिजिटल साधने यांमार्फत होत असलेले आर्थिक घोटाळे, अनधिकृत ठेव योजना व गुंतवणूकदारांची फसवणूक यांमध्ये वाढ होत आहे. तथापि, अशा आभासी डिजिटल मत्तांचा, उक्त अधिनियमाच्या कलम २ च्या खंड (ग) मधील “ठेव” या संज्ञेच्या व्याख्येत समावेश केलेला नाही. म्हणून, अशा आभासी डिजिटल मत्ता उक्त अधिनियमाच्या कक्षेत आणण्यासाठी, उक्त अधिनियमाच्या कलम २ च्या खंड (ग) मध्ये सुयोग्य सुधारणा करण्याचे, प्रस्तावित केले आहे.

३. उक्त अधिनियमाच्या कलम ७ मध्ये, ठेवीदारांच्या ठेवींची परतफेड करण्यात कसूर करणाऱ्या वित्तीय संस्थांच्या मालमत्ता जप्त करण्याच्या विशेषित न्यायालयाच्या अधिकारांबाबत तरतूद केली आहे. विशेषित न्यायालयांची कार्यवाही जलदगतीने व्हावी याकरिता, अशा कार्यवाह्यांमध्ये भारतीय नागरिक सुरक्षा संहिता, २०२३ (२०२३ चा ४६) याच्या तरतुदींच्या धर्तीवर तहकुबींवर निर्बंध घालणे इष्ट आहे, असे शासनास वाटते. म्हणून, विशेषित न्यायालयाद्वारे दोन पेक्षा जास्त तहकुबी देण्यात येणार नाही परंतु अपवादात्मक परिस्थितीत एक अतिरिक्त तहकुबी देण्याची तरतूद करण्याकरिता उक्त कलम ७ मध्ये सुधारणा करण्याचे प्रस्तावित केले आहे.

४. उक्त अधिनियमाच्या कलम ११ मध्ये विशेषित न्यायालयाच्या आदेशाविरुद्ध अपील करण्याची तरतूद आहे. वित्तीय संस्थांकडून ठेवींच्या वसुलीमध्ये विलंब करण्याच्या हेतूने काही वेळा, विशेषित न्यायालयाने पारित केलेल्या आदेशाविरुद्ध अपिले दाखल करण्यात येतात, असे दिसून आले आहे. ठेवींच्या वसुलीमध्ये विलंब करण्यासाठी अपील दाखल करण्याच्या अशा प्रथेस पायबंद घालण्यासाठी, वित्तीय संस्थांनी, त्यांच्या दायित्वाच्या एकूण रकमेच्या पन्नास टक्के रक्कम सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे जमा केल्याशिवाय, कोणतेही अपील दाखल करून घेतले जाणार नाही, अशी तरतूद करणे इष्ट आहे, असे शासनास वाटते. म्हणून, उक्त कलम ११ मध्ये सुयोग्य सुधारणा करण्याचे प्रस्तावित केले आहे.

५. वरील उद्दिष्टे साध्य करणे हा, या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,
दिनांक २९ जून, २०२६.

देवेंद्र फडणवीस,
मुख्यमंत्री.

सन २०२६ चे वि.स.वि. क्र. ४६ — महाराष्ट्र ठेवीदारांच्या (वित्तीय संस्थांमधील) हितसंबंधाचे संरक्षण (सुधारणा) विधेयक, २०२६.

(महाराष्ट्र ठेवीदारांच्या (वित्तीय संस्थांमधील) हितसंबंधाचे संरक्षण अधिनियम, १९९९ यातील उतारे)

(सन २००० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १६)

१.

व्याख्या २. या अधिनियमात, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर....

(क) व (ख)

(ग) “ठेव” या शब्दप्रयोगामध्ये, कोणत्याही वित्तीय संस्थेने, व्याज, लाभांश, फायदा यांच्या स्वरूपातील किंवा कोणत्याही अन्य स्वरूपातील कोणत्याही लाभासह किंवा त्याशिवाय एका विनिर्दिष्ट मुदतीनंतर किंवा अन्यथा, रोख रकमेच्या किंवा वस्तूच्या स्वरूपात किंवा एखाद्या विनिर्दिष्ट सेवेच्या स्वरूपात परत करण्यात यावयाचा घेतलेला कोणताही पैसा किंवा स्वीकारलेली कोणतीही मौल्यवान वस्तु यांचा समावेश होतो आणि त्यांचा नेहमीच तसा समावेश असल्याचे मानण्यात येईल; परंतु, यामध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश नसेल :—

(एक) भारतीयप्रतिभूती आणि विनियम मंडळ अधिनियम, १९९२ या अन्वये स्थापन करण्यात आलेल्या भारतीय प्रतिभूती आणि विनियम मंडळाने (सेबी) घालून दिलेली मार्गदर्शक तत्वे आणि केलेले विनियम यांच्या कक्षेत येणाऱ्या भाग — भांडवलाद्वारे किंवा ऋणपत्र, रोखा किंवा कोणताही अन्य संलेख याद्वारे उभारलेली रक्कम;

(दोन) एखाद्या भागीदारी संस्थेच्या भागीदारांनी भांडवल म्हणून दिलेल्या रकमा;

(तीन) अनुसूचित बँक किंवा सहकारी बँक किंवा बँक व्यवसाय विनियमन अधिनियम, १९४९ याच्या कलम ५, खंड (ग) यामध्ये व्याख्या केलेली कोणतीही अन्य बँक व्यवसाय कंपनी यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या रकमा ;

(चार) (क) भारतीय औद्योगिक विकास बँक ;

(ख) राज्य वित्तीय महामंडळ ;

(ग) भारतीय औद्योगिक विकास बँक अधिनियम, १९६४ याच्या कलम ६—क मध्ये किंवा त्या अन्वये विनिर्दिष्ट केलेली कोणतीही वित्तीय संस्था; किंवा

(घ) या बाबतीत शासन विनिर्दिष्ट करील अशी अन्य कोणतीही संस्था, यांच्याकडून प्राप्त झालेली कोणतीही रक्कम ;

(पाच) सध्याच्या सर्वसाधारण ओघात,—

(क) प्रतिभूती ठेव,

(ख) डिलरशिप ठेव,

(ग) इसाऱ्याची रक्कम,

(घ) माल किंवा सेवा यांच्या नोंदवण्यात आलेल्या मागणीसंबंधात आगाऊ दिलेली रक्कम, या स्वरूपात प्राप्त झालेल्या रकमा;

(सहा) राज्यात त्या वेळी अंमलात असलेल्या सावकारी व्यवसायाशी संबंधित एखाद्या अधिनियमाखाली नोंदणी करण्यात आलेली एखादी व्यक्ती किंवा निगम निकाय नसलेली एखादी व्यवसाय संस्था किंवा व्यक्तींचा संघ यांच्याकडून प्राप्त झालेली कोणतीही रक्कम ; आणि

(सात) चिट — फंडाच्या बाबतीत वर्गणीच्या मार्गाने प्राप्त झालेली कोणतीही रक्कम.

स्पष्टीकरण एक. — “चिट-फंड ” या शब्दप्रयोगाला, चिट-फंड अधिनियम, १९८२ याच्या कलम २, खंड (ख) मध्ये नेमून दिलेला अर्थ असेल;

स्पष्टीकरण दोन. — एखाद्या मालमत्तेच्या (जंगम किंवा स्थावर) विक्रीवर, विक्रेत्याने खरेदीदाराला दिलेली पतउधारी (क्रेडिट), ही या खंडाच्या प्रयोजनार्थ ठेव म्हणून मानण्यात येणार नाही ;

(घ) व (इ) *** *** ***

३. ते १०. *** *** ***

अपील ११. विशेषित न्यायालयाच्या आदेशाने व्यथित होणाऱ्या, सक्षम प्राधिकरणासह कोणत्याही व्यक्तीस, आदेशाच्या दिनांकापासून साठ दिवसांच्या आत उच्च न्यायालयात अपील करता येईल.

१२. ते १७. *** *** ***

अनुसूची *** *** ***

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

[सन २०२६ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ४६.]

[महाराष्ट्र ठेवीदारांच्या (वित्तीय संस्थांमधील)
हितसंबंधाचे संरक्षण अधिनियम, १९९९ यात
आणखी सुधारणा करण्यासाठी विधेयक.]

[श्री. देवेंद्र फडणवीस,
मुख्यमंत्री.]

जितेंद्र भोळे,
सचिव-१,
महाराष्ट्र विधानसभा.